

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації Бокші Наталії Іванівни «**Тенденції розвитку вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині**», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження. Сьогодення характеризується жвавим пошуком більшістю країнами світу нових моделей освітніх систем, котрі найповніше задовольняли б потреби окремої особистості та суспільства в цілому. Активний процес реформування системи вищої освіти в Україні сприяє актуалізації проблеми виявлення світових закономірностей і тенденцій розвитку теорії і практики навчання й передачі соціального досвіду, а також оновлення вищої школи з урахуванням національних соціокультурних особливостей регіонів і країн. Соціально-економічні реформи, що здійснюються в Україні впродовж останніх десятиліть, означають завдання забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних до соціальної й професійної мобільності, свідомої позиції на міжнародному ринку праці, професійної самостійності, творчого саморозвитку. Ці якості формуються під впливом глибокого інтересу до обраної спеціальності, визначаються професіоналізмом викладачів, ефективністю виробничої практики, активністю в самоосвіті, швидкістю сприйняття, розуміння і міцного засвоєння великих масивів складно-організованого освітнього матеріалу. Водночас, консервативність підходів традиційної вищої професійної освіти й діяльність профільних закладів не зорієнтовані на підготовку сучасних фахівців, що володіють критичним мисленням, рефлексією, стійкою мотивацією до навчання.

Зважаючи на той факт, що у розвитку наукового знання немає жорстких національних меж, вивчення зарубіжного досвіду, з одного боку, має велике значення для осмислення еволюції світового педагогічного процесу, а з іншого – сприяє ефективному розвитку вітчизняної системи освіти, зокрема вищої технічної у галузі швейного виробництва. Отже, враховуючи темпи соціально-економічних змін сучасного українського суспільства, а також зважаючи на нагальність пошуку шляхів удосконалення й оновлення вітчизняної вищої освіти, зокрема, і з метою підвищення ефективності професійної підготовки фахівців швейної галузі, що відображено у законодавчих і методологічних документах України, (Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014 р.); Національній рамці кваліфікацій (2011 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021

року (2013)), вважаємо теоретично значущим і практично затребуваним дослідження тенденцій розвитку вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині, що і визначає **актуальність і своєчасність** теми представленої до захисту дисертації.

Проаналізовані Н.І. Бокшою нормативні документи свідчать про необхідність системної довгострокової реорганізації вищої освіти України відповідно до європейських стандартів у процесі формування загальноєвропейського освітньо-наукового простору. Наявність у закладах вищої освіти (ЗВО) України невирішених проблем, пов'язаних, зокрема із неспроможністю вітчизняної вищої освіти задовольнити суспільні вимоги до рівня сформованості професійної компетентності фахівців швейного профілю на належному рівні; недостатнім теоретичним, методичним та матеріально-технічним забезпеченням підготовки фахівців швейної галузі відповідно до сучасних вимог розвитку виробництва; фрагментарним вивченням європейських тенденцій розвитку системи вищої інженерної освіти та інноваційних напрямів її розбудови зумовлює обґрунтовану в роботі потребу пошуку нових, ефективних підходів до розбудови системи вищої професійної освіти з підготовки фахівців швейної галузі з урахуванням прогресивних ідей зарубіжного досвіду.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність одержаних результатів досягнута дисертанткою завдяки використанню значної кількості наукової літератури (411 найменування, з яких 185 – зарубіжних видань). Вагомість роботи полягає у тому, що на підставі компаративного аналізу професійної підготовки фахівців швейної галузі в Україні, Чехії і Словаччині виявлено перспективні ідеї чеського і словацького досвіду підготовки фахівців швейної галузі та обґрунтовано можливості їх використання у вітчизняній вищій школі в умовах євроінтеграційних процесів на національному, регіональному та локальному (заклад вищої освіти) рівнях.

Незаперечною цінністю виконаної роботи є 20 змістовних додатків, які гармонійно доповнюють текст дисертації переважно опрацьованими авторкою автентичними літературними джерелами, зокрема нормативно-правовими документами щодо поетапності й послідовності реформування вищої освіти, здійснення досліджень, розробок та інновацій у Чехії і Словаччині, а також програмно-методичним забезпеченням провідних профільних університетів досліджуваних країн: Академії образотворчого мистецтва і дизайну в Братиславі, Тренчинського університету імені Александра Дубчека в Тренчині, Технічного університету в Ліберці, Університету Градец Кралове, Університету імені Томаша Баті в Зліні, Української інженерно-педагогічної академії, Мукачівського державного університету, Херсонського національного

технічного університету, Хмельницького національного університету, Київського національного університету технологій та дизайну. Зазначені додатки покращують сприйняття наведених у тексті аналітичних матеріалів як цілісного дисертаційного дослідження.

Зважаючи на зазначене можна констатувати, що достовірність отриманих висновків та обґрунтованість запропонованих рекомендацій визначається правильно обраними методологічними підходами, достатнім використанням наукового та емпіричного матеріалу. Кількість та якість використаних матеріалів, докладність їх аналізу створює передумови для забезпечення достатнього рівня достовірності дисертаційної роботи.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що дисертація є оригінальним авторським порівняльно-педагогічним дослідженням організаційно-дидактичних особливостей професійної підготовки фахівців швейної галузі в системі вищої професійної освіти Чехії і Словаччини. У результаті дослідження сформульовано та обґрунтовано низку концептуальних положень, які мають наукову новизну, теоретичне й практичне значення. На схвалення заслуговують більшість положень наукової новизни, які виносяться на захист. Дисертація Бокші Наталії Іванівни на тему «Тенденції розвитку вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині» виконана здобувачкою особисто, містить наукові положення та нові науково обґрунтовані теоретичні результати, що мають істотне значення для галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка».

Зокрема, здобувачкою *вперше* науково обґрунтовано тенденції розвитку вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччин; проаналізовано історико-педагогічні аспекти та розроблено періодизацію розвитку професійної підготовки фахівців швейної галузі Чехії і Словаччини в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття; досліджено форми, методи і засоби професійної підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині та схарактеризовано організаційно-педагогічні особливості їх застосування; окреслено перспективні напрями впровадження конструктивних ідей європейського досвіду підготовки фахівців швейної галузі в практику вищої освіти України. Дисертанткою *уточнено* теоретичну сутність та структуру понять «професійна підготовка», «фахівці швейної галузі»; *удосконалено* змістове забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців швейної галузі з урахуванням зарубіжного досвіду. За результатами здійсненого дослідження *подальшого розвитку* набули ідеї компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців швейної галузі в умовах автономізації закладів вищої освіти; розвитку творчої індивідуальності й інтелектуально-моральної свободи особистості на основі принципу вільного вибору змісту і форм

навчання; підвищення ефективності професійної підготовки в умовах соціального партнерства закладів вищої освіти, виробництва і бізнесу.

Структура наукового твору, виклад матеріалу і його оформлення здійснені відповідно до вимог, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Робота складається з трьох розділів, які об'єднують 10 підрозділів. До позитивної характеристики наукової роботи слід віднести високий інформативний рівень, насиченість статистичними матеріалами, іншомовними джерелами, більшість з яких опрацьовано й уведено в науковий обіг уперше, що додатково свідчить про новизну виконаної роботи.

Досліджуючи наукові розвідки вітчизняних і зарубіжних учених щодо теоретичних і прикладних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців легкої промисловості та швейного виробництва, авторка доводить, що основні напрями окреслено навколо таких актуальних проблем: теоретичні та прикладні аспекти підготовки майбутніх фахівців швейного виробництва, вивчення особливостей державної політики та вплив євроінтеграційних процесів на розвиток освітньої системи підготовки фахівців швейної галузі, підвищення якості освітнього процесу на основі застосування сучасних педагогічних технологій, форм, методів навчання відповідно до вимог економіки знань.

У дисертації Н.І. Бокша виокремлює чотири основні історичні етапи (післявоєнний етап відновлення – 50-60 рр. ХХ ст.; перехідний етап – 70-80 рр. ХХ ст.; етап початку активної розбудови – кінець 80-х – 90-ті роки ХХ ст.; євроінтеграційний етап – поч. 2000 – і донині) розвитку вищої освіти в галузі легкої промисловості та швейного виробництва в Чехії і Словаччині, а також детально описує соціально-економічні, ідеологічні, організаційно-педагогічні чинники, що лягли в основу авторської періодизації.

Як позитивне слід відзначити ретельний аналіз організаційно-структурних особливостей системи вищої технологічної освіти Чехії і Словаччини, у результаті якого встановлено основні характерні ознаки цих систем: прерогативу ЗВО державної форми власності щодо надання освітніх послуг з інженерної освіти, дизайн-освіти та дизайн-педагогічної освіти; ступеневість професійної підготовки фахівців швейної галузі (бакалавр-магістр (інженер)-доктор філософії); виробничо-професійне, практико-орієнтоване спрямування інженерної та дизайнерської підготовки; модернізацію освітніх програм у відповідності до сучасних тенденцій розвитку швейних технологій, специфіки швейних виробництв на регіональному, державному, європейському рівнях та запитів локального й міжнародного ринку праці; інтенсивне використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі; нарощування науково-дослідного потенціалу

профільними технічними ЗВО за рахунок високого рівня фінансування з боку держави та європейських інституцій, інтенсивної міжнародної науково-дослідницької співпраці.

У роботі вдало охарактеризовано концепцію неперервної професійної освіти фахівців швейної галузі впродовж життя, що реалізується в умовах ЗВО, а також зроблено висновок про три основні її напрями: професійно-орієнтована освітньо-виховна взаємодія з учнівською молоддю у Дитячих університетах та літніх школах; післядипломна педагогічна освіта викладачів інженерних спеціальностей у Центрах неперервної освіти при університетах; активна соціальна діяльність залучення людей пізньої дорослості до навчання в університеті Третього віку.

Запропоноване Н.І. Бокшою обґрунтування тенденцій розвитку вищої професійної освіти з підготовки фахівців легкої промисловості та швейного виробництва є детальним і вичерпним й уможливорює їх систематизацію за видами: історико-педагогічні (зародження, становлення та інтенсивна розбудова вищої школи в галузі легкої промисловості; демократизація університетської системи; «університетизація» вищої інженерної освіти в Чехії та Словаччині); законотворчого регулювання (децентралізація управління і контролю ЗВО; впровадження академічної автономії ЗВО; розроблення стандартів з акредитації освітньої діяльності ЗВО; гармонізація національної законодавчої бази із законодавством Європейського Союзу в освітній сфері); системної трансформації (розбудова європейської моделі освітньої системи; формування системи внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; інтернаціоналізація вищої професійної освіти; практикоорієнтованість та інноваційна спрямованість професійної підготовки фахівців швейної галузі; посилення професійно-орієнтаційної діяльності ЗВО).

Теоретичне значення роботи полягає в обґрунтуванні: методологічного інструментарію, який базується на загальнонауковому (системний, хронологічний, історичний) та конкретно-науковому (компетентнісний, компаративний) рівнях, за допомогою якого досліджувалася проблема визначення соціально-економічних передумов становлення вищої технічної школи на чеських і словацьких землях упродовж ХХ – ХХІ ст.; з'ясування основних напрямів модернізації освітнього процесу у вищих школах Чехії і Словаччини на початку ХХІ ст.; виокремлення й обґрунтування основних тенденцій розвитку системи вищої освіти з підготовки фахівців легкої промисловості в Чехії і Словаччині на початку ХХІ ст.; встановлення спільних (подібність організаційно-управлінської структури університетів, інтеграцію в Європейський простір вищої освіти, спільність форм, методів, засобів навчання) і відмінних ознак систем вищої професійної освіти з підготовки

фахівців швейної галузі в Україні, Чехії і Словаччині.

Отримані результати поглиблюють базові засади теорії загальної педагогіки, історії педагогіки, педагогічної компаративістики в цілому та розвитку вищої професійної освіти в умовах євроінтеграції, зокрема. У цілому, цінність поданого до захисту наукового дослідження підвищується за рахунок того, що представленні в ньому особливості професійної підготовки фахівців швейного профілю у системі вищої технічної освіти Чехії і Словаччини є результатом різнобічного аналізу проблеми з урахуванням історичних витоків і сучасних євроінтеграційних процесів.

Практичне значення роботи полягає у розробленні й упровадженні навчально-методичних матеріалів для підготовки фахівців швейної галузі в умовах освітнього процесу ЗВО, зокрема: методичних рекомендацій до вивчення дисципліни «Методика професійного навчання: основні технології навчання» для студентів спеціальностей «Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)», «Професійна освіта (Дизайн)» освітнього ступеня «Бакалавр»; методичних рекомендацій до вивчення дисципліни «Устаткування для виготовлення швейних виробів» для студентів галузі знань «Педагогічна освіта», профілю «Професійна освіта. ТВЛП», для студентів галузі знань «Текстильна та легка промисловість», спеціалізації «Конструювання та технології швейних виробів» освітнього ступеня «Бакалавр»; навчальної програми з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку «Дизайн одягу»; навчальних програм для студентів спеціальностей 182 «Технології легкої промисловості», 015 «Професійна освіта. Технологія виробів легкої промисловості», 015 «Професійна освіта. Дизайн» з професійно-орієнтованих дисциплін «Професійно-практична підготовка», «Устаткування для виготовлення швейних виробів», «Основи інженерно-педагогічної творчості», «Методика професійного навчання: основні технології навчання», «Моделювання і оптимізація технологічних процесів швейного виробництва».

Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/ 1232 від 02.07.19 р.); Закарпатської академії мистецтв (довідка № 212 від 04.07.2019 р.); Мукачівського центру дитячої та юнацької творчості м. Мукачева (довідка № 09-18/27 від 01.07.2019 р.); Ужгородського вищого комерційного училища КНТЕУ (довідка №160 від 26.06.2019 р.); а також на швейному підприємстві ПРАТ Ужгородська швейна фабрика» (довідка №24 від 18.06.2019 р.)

Науково обґрунтовані автором положення дисертаційної роботи щодо забезпечення якісної професійної підготовки фахівців швейної галузі у

східноєвропейських країнах є цінним джерелом для подальших наукових розвідок у галузі професійно-педагогічної освіти, історії педагогіки та порівняльної педагогіки. Викладачі ЗВО можуть використовувати їх при підготовці навчальних програм, підручників та посібників, що сприятиме підвищенню ефективності й результативності професійного становлення студентів технічних ЗВО як творчих самоспрямованих особистостей.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні теоретичні положення та результати дослідження опубліковані автором самостійно у 8 одноосібних публікаціях, з-поміж яких 7 статей у фахових педагогічних виданнях України, 1 розділ монографії; 2 методичних рекомендацій; 21 у збірниках матеріалів науково-практичних заходів. В опублікованих методичних рекомендаціях до вивчення дисципліни «Методика професійного навчання: основні технології навчання» у співавторстві з Г.В. Товканець здобувачкою розроблено зміст семінарських занять та тестові завдання. У статті, опублікованій у співавторстві з Т.В. Коваль, особистий внесок здобувача полягає у систематизації регіональних і національних галузевих об'єднань Чехії та міжнародних професійних асоціацій в галузі легкої промисловості та виявленні особливостей їх співпраці з ЗВО, що здійснюють підготовку фахівців швейної галузі.

ВИСНОВОК

Усі наукові результати, які викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Дисертація, виконана Бокшою Наталією Іванівною на тему «Тенденції розвитку вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині», є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із обґрунтуванням основних тенденцій розвитку системи вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині. У дисертації отримано нові науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати, що в сукупності сприяють підвищенню ефективності професійної підготовки фахівців швейної галузі в системі вищої освіти України.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, встановлені здобувачкою наукові завдання вирішені повністю, мети дослідження досягнуто. Основні положення дисертації, задекларовані Н.І. Бокшою, містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані та аргументовані, містять наукову новизну та отримали необхідну апробацію під

час науково-практичних масових заходах різних рівнів. У публікаціях здобувачки відображені всі положення дисертації. Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження «Тенденції розвитку вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині» є завершеною науковою працею, в якій її авторкою Н.І. Бокшою отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку вищої професійної освіти. Дисертаційна робота Н.І. Бокші відповідає вимогам п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, та може бути представлена у спеціалізованій вченій раді для присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки.

Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на розширеному засіданні фахового семінару відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України 17 вересня 2020 року.

Головуюча на засідання фахового семінару –

доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
ІПОД імені Івана Зязюна НАПН
України

Хомич Л.О.

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, старший
науковий співробітник, завідувач
відділу зарубіжних систем
педагогічної освіти і освіти дорослих
ІПОД імені Івана Зязюна
НАПН України

Н.М. Авшенюк

доктор педагогічних наук,
професор, член-кореспондент НАПН
України, директор ІПОД імені Івана
Зязюна НАПН України

Л.Б. Лук'янова

Учений секретар –
кандидат педагогічних наук,
старший дослідник

О.В. Тринус
Завідуючий відділу кадрів
Інститут педагогічної освіти і
освіти дорослих імені
Івана Зязюна НАПН України